

NOVA EUROPSKA POLITIKA GOSPODARENJA OTPADOM*

UVOD

Današnje stanje u Europi u području zaštite okoliša je zabrinjavajuće. Nestaju biorazličitosti, a utvrđena je ugroženost 45% europskih leptira te 38% europskih ptica. Temperatura se povećala u prosjeku za 1 °C. Javno zdravstvo tvrdi da onečišćenje zraka uzrokuje oko 2 milijuna preranih smrti godišnje u cijelom svijetu, a u članicama EU 350.000 ljudi ozbiljno je ugroženo zbog onečišćenja zraka. Prema dostupnim podacima, onečišćenje zraka u Europi uzrokuje gubitak od 150 milijuna radnih dana.

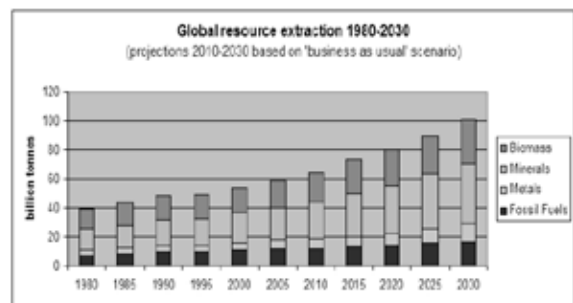
Početak 20. stoljeća na cijeloj zemaljskoj kugli živjela je 1 milijarda ljudi, a već 2000. godine ta brojka popela se na 6 milijardi. Uz to današnji stanovnici upotrebljavaju 4 puta više energije te spaljuju 16 puta više fosilnih goriva u odnosu na stanovnike s početka prošlog stoljeća. Sve to zajedno uvelike zabrinjava održiv razvoj sadašnjih i budućih naraštaja.

NEDOSTATAK SIROVINA

Europske industrije sve su više ovisne o sirovinama koje nedostaju, a povećani zahtjevi za

*Studijsko predavanje na temu «Zaštita okoliša i gospodarenje otpadom» u Brüsselu od 1.2. do 4.2.2011. za udruge civilnog društva iz država kandidata za ulazak u EU.

tim sirovinama dovode do neočekivanog pritiska na svjetsko tržište. Zbog toga su sve prisutniji problemi raspoloživosti i pristupačnosti posebno rijetkih tvari koje su potrebne za nove tehnologije. Kao na primjer litij koji se upotrebljava za električne automobilske baterije. Na slici 1. prikazana je projekcija potrebe različitih resursa (biomase, minerala, metala, fosilnih goriva) za razdoblje od 1980. do 2030. godine.

Slika 1. Globalna potreba za resursima za razdoblje od 1980. do 2030. godine

ZAJEDNIČKA EUROPSKA POLITIKA ZAŠTITE OKOLIŠA

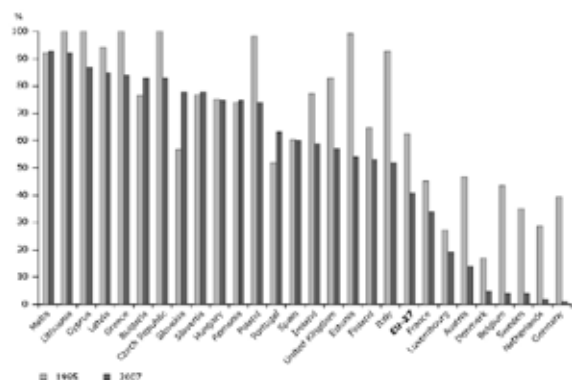
Zagađenja, klimatske promjene, gubitak biorazličitosti i ostali problemi zaštite okoliša prelaze granice država. Zbog toga je politika zaštite okoliša mnogo učinkovitija ako se provodi na razini EU-a.

Iz tih razloga legislativa je razvijena na razini EU-a, te je prenesena u nacionalnu zakonsku regulativu svake njezine članice. Tako je 80% zakonskih odredbi u području zaštite okoliša u EU članicama doneseno na razini EU-a.

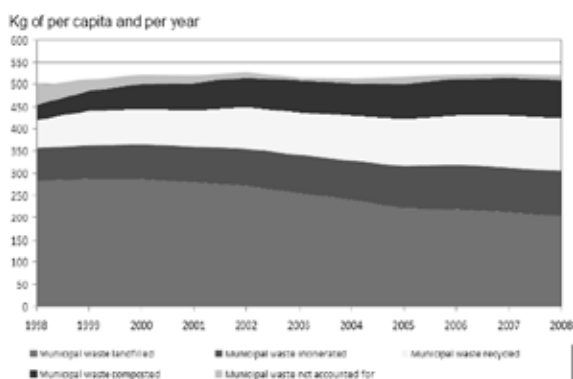
U području zbrinjavanja otpada prioriteta su definirani. Prvenstveno treba raditi na prevenciji stvaranja otpada (dizajniranjem novih proizvoda, podizanjem svijesti,...), zatim ponovnom uporabom («reuse»), recikliranjem, rekuperacijom, te konačno, otpad koji se ne može drugačije riješiti, odlaganjem. Na slici 2. prikazani su trendovi u zbrinjavanju komunalnog otpada odlaganjem u članicama EU-a. Očita je razlika kod visokorazvijenih zemalja gdje je rješavanje komunalnog otpada odlaganjem znatno reducirano u odnosu na nove članice EU-a, a na račun drugih poželjnijih metoda.

Na slici 3. prikazani su različiti načini zbrinjavanja otpada u EU u razdoblju od 1998. do 2008. (odlaganjem, spaljivanjem, recikliranjem, kompostiranjem), iz čega se mogu zaključiti pozitivni trendovi.

Postoji problem nekih članica EU-a (na primjer, Slovačka) kod kojih je implementirana EU direktiva o gospodarenju otpadom u nacionalnu legislativu, ali se ne provodi ili se samo djelomično provodi. Naime, provođenje Zakona o otpadu veoma je loše, a kod održavanja procesa gospodarenja otpadom nema potpore vladinih institucija za redukciju stvaranja otpada ili ponovnu uporabu.

Slika 2. Trendovi o odlaganju komunalnog otpada u zemljama članicama EU-a

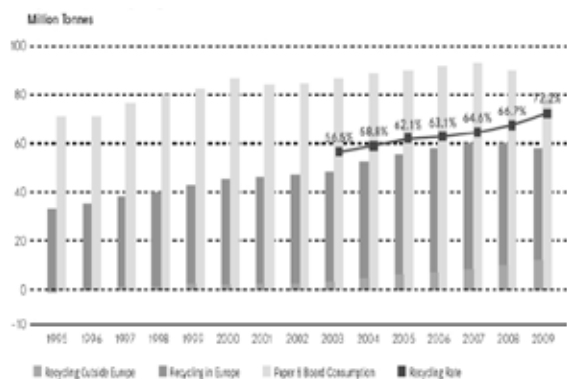

Slika 3. Trendovi u zbrinjavanju otpada u EU

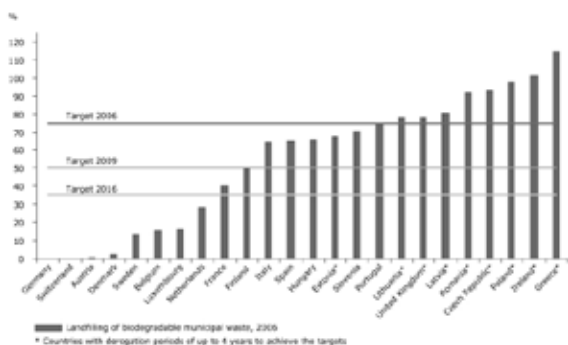
POSTIGNUTI REZULTATI

Ako se analiziraju rezultati postignuti primjenom prioriteta načina rješavanja otpada, prvi pokazatelji pokazuju djelomičan napredak u sklopu prevencije stvaranja otpada te ohrabrujući napredak kod implementiranja procesa recikliranja, odnosno redukcije zbrinjavanja otpada metodom odlaganja. Međutim, uočava se velika razlika među pojedinim članicama EU-a.

Na slici 4. prikazano je stanje u području potrošnje i recikliranja papira. Vidljiv je trend povećanog recikliranja ne samo u Europi, nego i u cijelom svijetu. Što se tiče potrošnje papira, nakon 2007. godine potrošnja se smanjuje. Također podaci pokazuju da se 2003. godine recikliralo 56,5% papira, dok je taj postotak povećan u 2008. na 72,2%.

Slika 4. Trendovi u potrošnji i recikliranju papira

Slika 5. Prikaz rješavanja komunalnog otpada odlaganjem u članicama EU-a

Na slici 5. prikazano je rješavanje komunalnog otpada koji nije biorazgradiv i čije se odlaganje trebalo smanjiti u skladu s postavljenim granicama, s tim da pojedine zemlje trebaju ostvariti postavljene ciljeve u razdoblju od dodatne 4 godine.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Dizajniranje novih proizvoda

Kako bi se ublažile i izbjegle posljedice stvaranja prekomjerne količine otpada pri dizajniranju novih proizvoda, vodi se računa o poboljšanoj energetske učinkovitosti, uporabi veće količine reciklirajućih materijala, redukciji težine proizvoda, smanjenom pakiranju, izbacivanju štetnih materijala (npr. olova), te o smanjenom štetnom utjecaju – npr. smanjena doza zračenja za pacijente. Cilj je svakako zatvoriti krug i što više materijala vratiti u proizvodnju.

Ponovna uporaba – „reuse“

EU WFD 2008 – Okvirna direktiva iz 2008. definira ponovnu uporabu paketom mjera za prevenciju i redukciju otpada koja treba biti promovirana u članicama EU-a. Osnova te direktive treba biti uvedena u nacionalne zakone te nakon toga odmah i uvedena u praksu. Na temelju toga članice EU-a trebaju poduzeti odgovarajuće mjere za promoviranje ponovne uporabe te pripre-

miti aktivnosti, posebno putem poticanja mreža za osnivanje i održavanje ponovne uporabe i popravljivanja različitih proizvoda. Prva europska mreža poduzeća koja se bavi procesima ponovne uporabe i recikliranja REUSE osnovana je u Austriji. Elektronički uređaji (s oznakom „Revisie“), namještaj, tekstil i razni kućanski aparati prodaju se u 22 Reuse centra i 70 Reuse trgovina. Uz 2,6 milijuna kupaca godišnje u 2005. promet je iznosio 19 milijuna eura.

Kampanje za podizanje svijesti

U području zbrinjavanja otpada osnovana je Međunarodna mreža u području zbrinjavanja otpada ACR+ koja ima 99 članova iz 23 zemlje te 1400 lokalnih i regionalnih institucija. Ciljevi su provođenje različitih aktivnosti pri prevenciji stvaranja otpada kao što su kampanje „-kg“ ili obilježavanje **Europskog tjedna za redukciju otpada**. Također se u mnogim zemljama provode i nacionalne kampanje za smanjenje otpada uz određene aktivnosti koje imaju svoje ciljeve i uključuju mnoge stanovnike. U školama i na sveučilištima, također, se intenzivno radi na podizanju svijesti učenika i studenata uz predavanja, programe, radionice koje su usmjerene na održiv razvoj i zdravu budućnost cijele zemlje.

ZAKLJUČAK

Činjenica je da učinkovito gospodarenje otpadom utječe na preveniranje klimatskih promjena reduciranjem emisija štetnih tvari recikliranjem, ponovnom uporabom, povratkom energije te smanjenim odlaganjem otpada. U Europi se provode mnoge inicijative koje bi trebale dovesti do učinkovitog zbrinjavanja otpada te na taj način omogućiti nama i našim nasljednicima zdrav život na zemlji. Može se zaključiti da različiti tehnološki, ekonomski, socijalni i kulturalni čimbenici dovode do sadašnjeg stanja, ali ujedno i ti isti čimbenici daju i alate u budućnosti koji bi trebali pomoći u postignuću zadanih ciljeva vezanih za rješavanje problema održivosti. Investiranje u našu budućnost počinje sada.

*mr. sc. Gorana Lipnjak, dipl. ing. kem. teh.
Hrvatska udruga za zdravo radno mjesto, Zagreb*